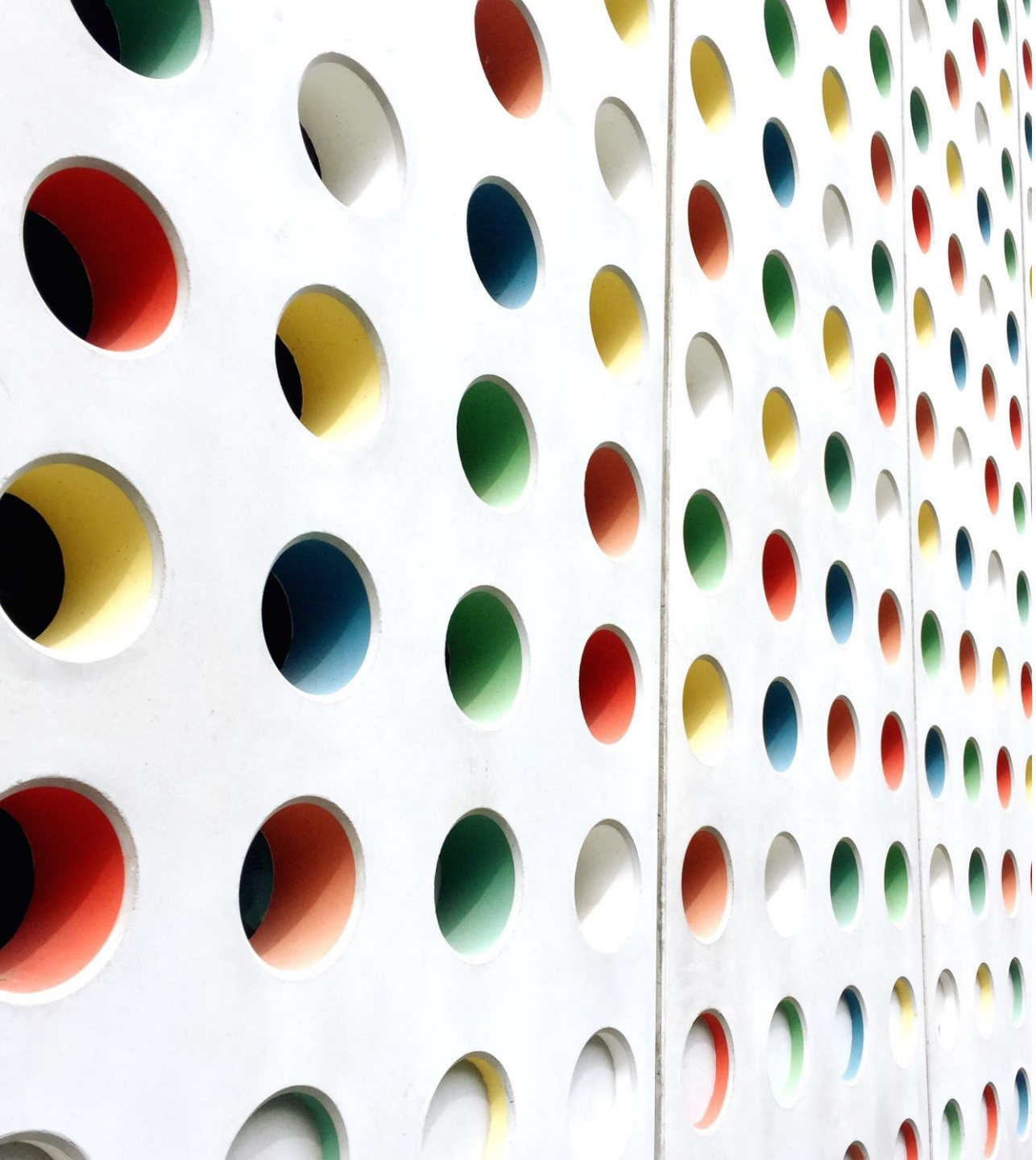

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Begin with end in mind!

Stephen R. Convey

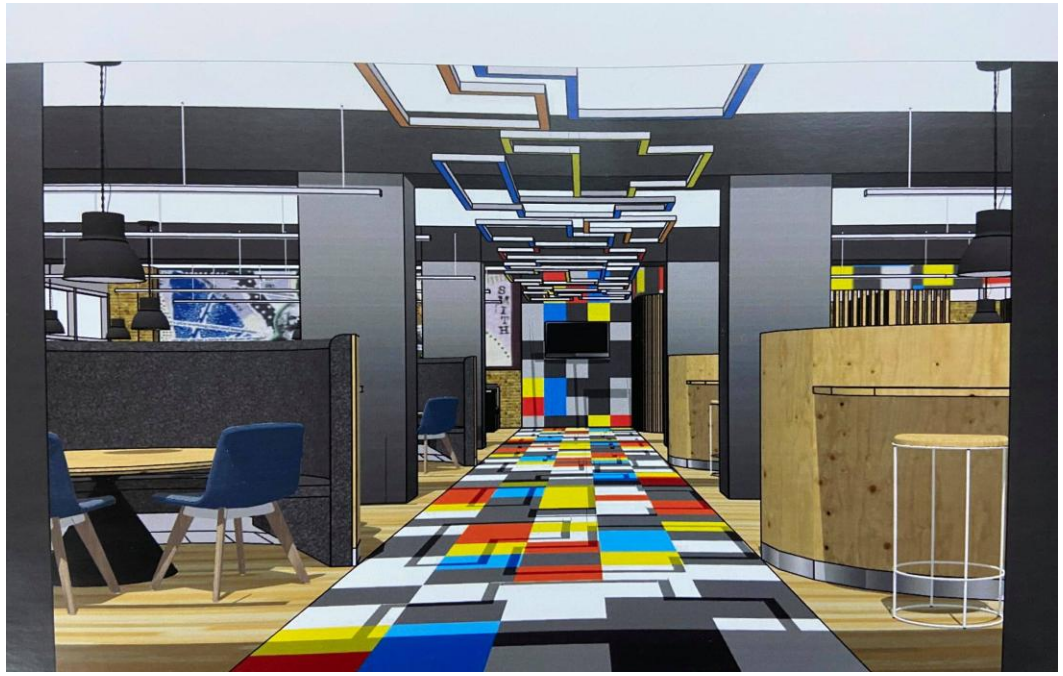
MANAGEMENTUL PROIECTELOR DE INVESTITII IN SECTORUL PUBLIC DIN REPUBLICA MOLDOVA

Eugenia Busmachiu,

Dr. conf, univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

- 25 septembrie, 1991
- 6 facultăţi
- 9000 studenţi, inclusiv CNC
- *18 programe de licenţă*
- *18 programe de master*
- *2 şcoli de doctorat*
- Proiectul de cercetare:

„Valorificarea inteligenței artificiale pentru o creștere sustenabilă: O analiză multidimensională a sistemului 3E și implicații politice”

Sistemul energetic

- o rețea de transmisie și distribuție a energiei electrice
- interconectat cu sistemul României, prin intermediul liniei de înaltă tensiune -Interconectorul România-Moldova-Ucraina, proiect UE
- 20 %- cererea acoperită de producția internă
- 70 % acoperire cerere de centrala MGRES
- dependență de resurse importate de energie primară

Direcţii de Politici...

- Economisește energia - plătește mai puțin
- Securitatea energetică implică menținerea unei furnizări fiabile și sustenabile de energie
- Eficiența energetică (EE), reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și decarbonizării economiei, neutralitate pană în 2050
- Energie regenerabilă -reducerea dependenței de importurile de energie și promovarea sustenabilitatii sistemului energetic național
- Tranzitie energetică- utilizarea surselor de energie regenerabilă și mai curate *(energia solară, energia eoliană, energia hidroelectrică, energia geotermală sau energia nucleară nepoluantă).*

Programe de dezvoltare şl strategice

- Planul național integrat privind energia și climă pentru perioada 2025-2030;
- Programul de dezvoltare cu emisii reduse al Republicii Moldova până în anul 2030;
- Programul național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030;
- Strategia securității naționale a Republicii Moldova;
- Strategia de mobilitate 2030;
- Proiectul strategiei de e-mobilitate, versiunea prezentată la data de 1 iulie 2025;
- Proiectul "Foii de parcurs pentru dezvoltarea durabilă a încălzirii";
- Programul național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029;
- Proiectul Cadrului Bugetar pe Termen Mediu 2026-2028.

Piaţa energiei electrice

- 3 operatori de sistem;
- 10 furnizori de energie electrică;
- 320 de producători (inclusiv 260 producători,

care deţin centrale electrice cu puterea instalată <1,5 MW)

Tarife (kWh);

IS Moldelectrica-261 (pentru utilizatori de sistem);

SA Energocom 2.80 lei, furnizor principal , marja 0.5%

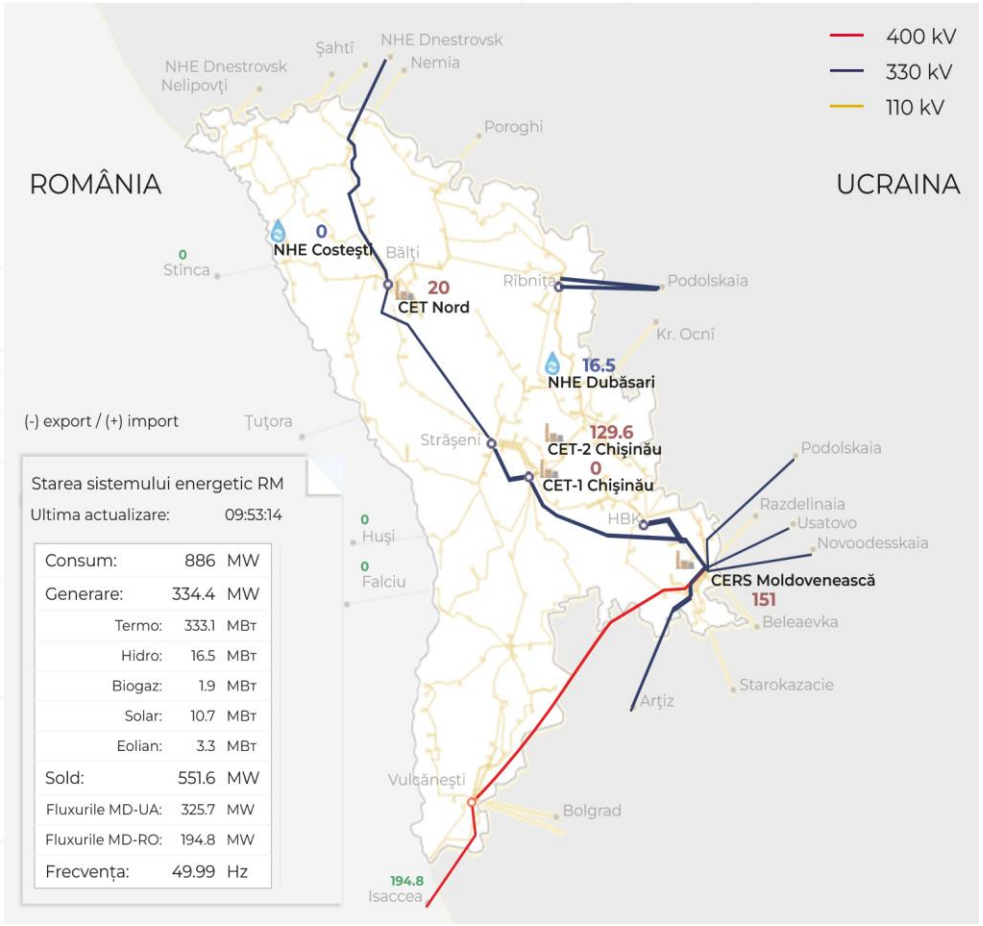
Î.C.S. „Premier Energy Distribution” S.A (distributie);

- 3,0 bani/kWh - prin reţelele electrice de distribuţie de înaltă tensiune (35; 110 kV);
- 24,1 bani/kWh - prin reţelele electrice de distribuţie de medie tensiune (6; 10 kV);
- 84,0 bani/kWh - prin reţelele electrice de distribuţie de joasă tensiune (0,4 kV).

S.A. „RED Nord

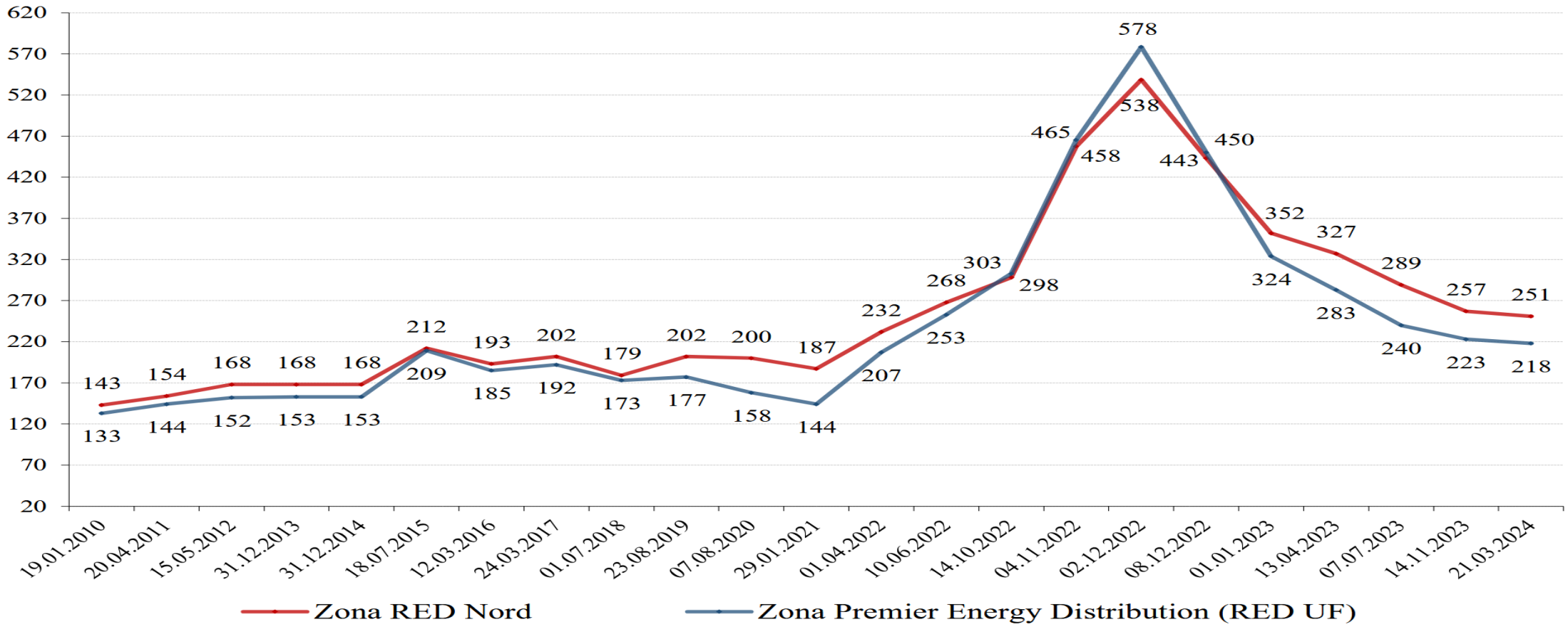
- 29,4 bani/kWh - prin reţelele electrice de distribuţie de medie tensiune (6; 10 kV);
- 133,6 bani/kWh - prin reţelele electrice de distribuţie de joasă tensiune (0,4 kV).

1 EURO=**19.68 MDL-5.09 RON**

Sursa: Raportul ANRE, 2024

Evoluţia preţurilor la energia electrică, consumatori finali

Sursa: Raportul ANRE, 2024

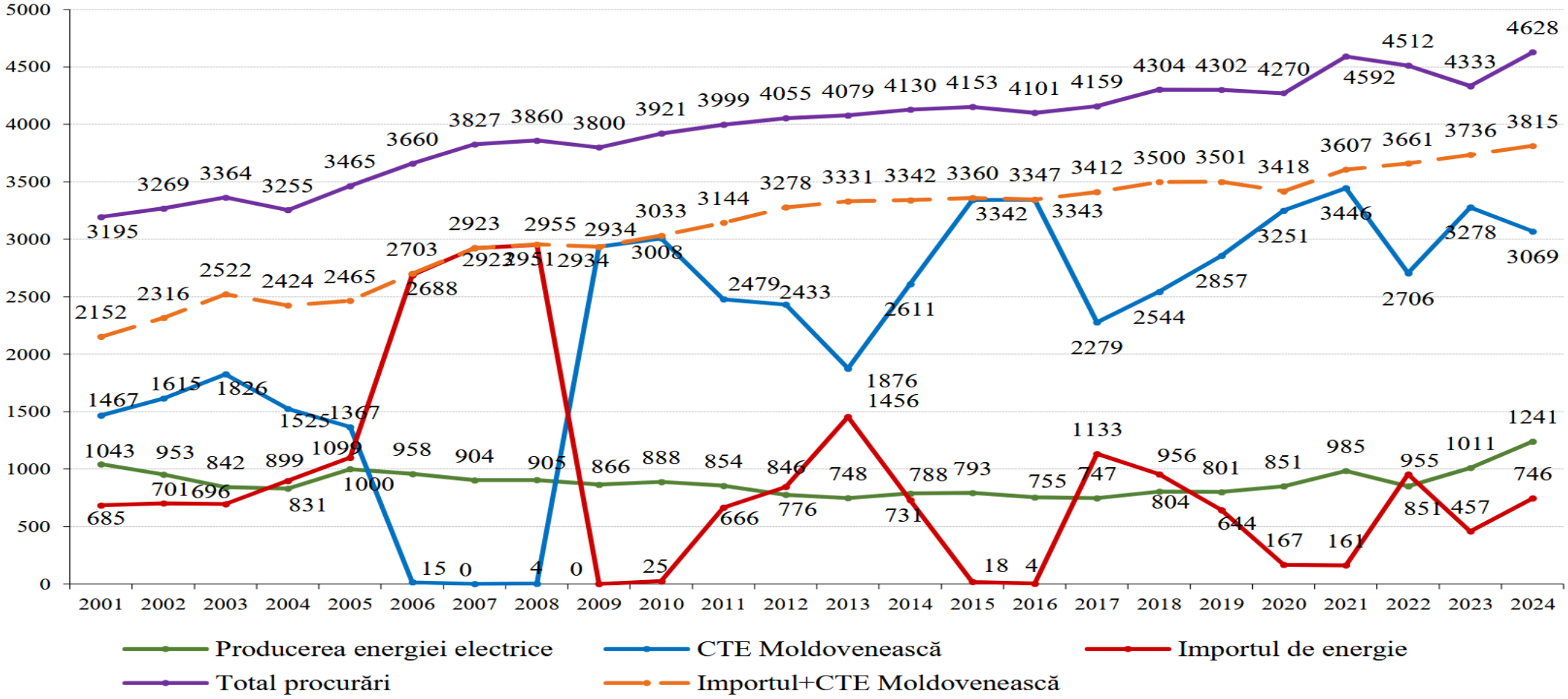
Cantitatea de energie electrică total procurată și furnizată consumatorilor finali*

Indicii	Unitatea de măsură	2001	2005	2010	2020	2021	2022	2023	2024
1. Cantitatea de energie electrică procurată - total	mil. kWh	3 194,8	3 359,5	3 835,7	4 269,8	4 591,7	4 512,9	4 333,1	4 626,1
	mil. lei	1 161,6	1 180,1	2 905,5	4 154,6	4 779,2	7 807,6	7 745,1	7 762,9
2. Prețul mediu de procurare a energiei electrice	bani/kWh	36,4	35,1	75,8	97,3	104,1	173,0	178,7	167,8
3. Cantitatea de energie electrică facturată consumatorilor finali - total	mil. kWh	2 166,0	2 585,0	3 229,2	3 866,1	4 155,8	4 050,5	3 881,0	4 180,0
	mil. lei	1 376,4	1 943,1	4 320,4	6 798,6	6 400,5	9 834,7	11 291,2	9 531,4
4. Prețul mediu de furnizare a energiei electrice (fără TVA)	bani/kWh	63,6	75,2	133,8	175,9	154,0	242,8	290,9	228,0

* *datele din tabel pentru anii 2019 - 2024 includ și consumatorii finali care au făcut uz de statutul de consumator eligibil*

Sursa: Raportul ANRE, 2024

Producerea, importul și procurările de energie electrică în perioada 1997-2024, mil. kWh

(sursa: Raportul ANRE, 2024)

Energia electrică produsă din surse de energie regenerabilă în perioada 2017-2024

Tip SER	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Energie solară (fotovoltaică)	1 509	1 457	1 437	3 275	7 764	30 297	77 748	213 130
Biogaz	21 576	27 961	28 748	27 793	32 239	23 567	13 785	17 260
Energie eoliană	7 066	21 968	36 915	50 138	76 310	142 373	191 290	257 921
Energie hidroelectrică	38	279	330	147	239	96	0	0
Total producători SER	**30 189**	**51 665**	**67 430**	**81 353**	**116 552**	**196 333**	**282 823**	**488 310**
Contorizare netă	-	-	470	1 448	4 101	11 544	54 511	94 169
Facturare netă	-	-	-	-	-	-	-	12 748
TOTAL	**30 189**	**51 665**	**67 900**	**82 801**	**120 653**	**207 877**	**337 334**	**595 228**

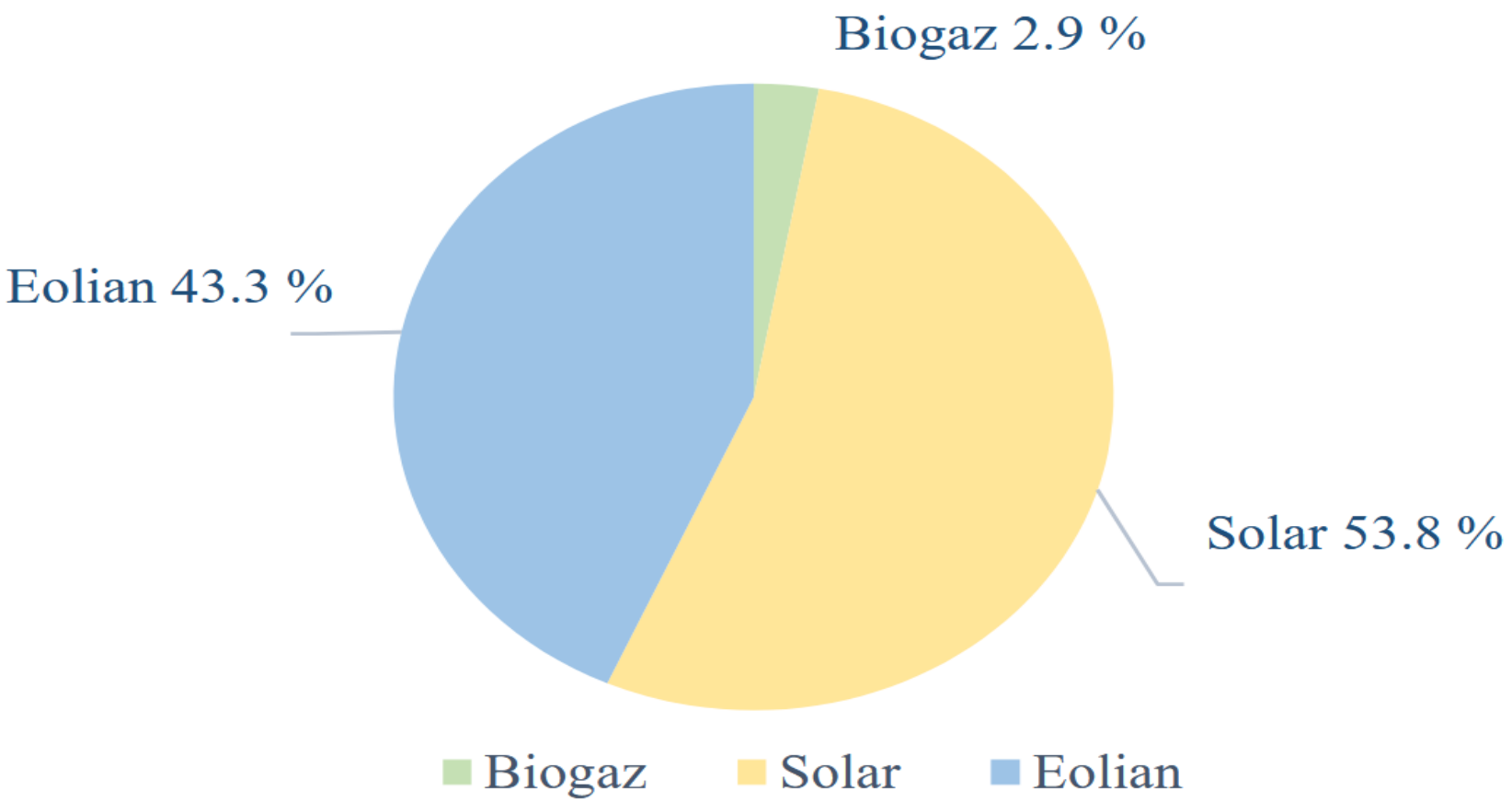
Facturarea netă (2024)

Mecanismul de facturare netă permite prosumatorilor să genereze energie electrică din surse regenerabile și să consume energia produsă în propria locuință sau afacere. Surplusul energiei generate este livrat în rețeaua electrică, echivalentul monetar al căreia este înregistrat ca un credit în contul prosumatorului.

Preţul mediu lunar de procurare a energiei electrice livrată de prosumatori în rețeaua electrică de distribuție, lei/kwh												
	ianuarie	februarie	martie	aprilie	mai	iunie	iulie	august	septembrie	octombrie	noiembrie	decembrie
2024	1,40	1,23	1,22	1,19	1,22	1,27	1,72	1,40	1,40	1,29	2,05	2,07
2025	2,58	1,92	2,17	2,05	2,03	2,09	2,34	2,23	2,13			

Nr. crt.	Categoria beneficiarilor mecanismului de facturare netă, conform cotelor de capacitate	Cotele de capacitate alocate de stat pentru implementarea mecanismului de facturare netă, MW *	Capacitatea totală a contractelor semnate de ÎCS „Premier Energy" SRL, pentru implementarea mecanismului de facturare netă, MW
1.1.	Instalaţii fotovoltaice montate de către consumatorii casnici	43	10,50
1.2.	Instalaţii fotovoltaice montate de către instituţiile bugetare finanţate din bugetul de stat sau din bugetele locale	7	3,90
1.3.	Instalaţii fotovoltaice montate de către alţi consumatori finali decât cei de la pct. 1.1 si 1.2.	50	26,70

Energie electrică generată în funcție de tipul SER, %

Priorităţi

- transformarea digitală, durabilitate și rezistență
- integrarea tehnologiilor emergente precum AI
- elaborarea unor politici mai agile și
- construirea unor servicii publice robuste care să reziste la perturbări

Modernizarea sistemului energetic - motor pentru reziliență economică și socială!

Obiective …

Investiții de 43 de miliarde de euro în energie până în 2050

Obiective 2030

- **27%** din consumul final de energie să provină din surse regenerabile
- **31,2%** din energia electrică consumată să fie regenerabilă
- **42,5%** din energia utilizată pentru încălzire și răcire să fie verde
- **6,9%** din energia din sectorul transporturilor să provină din surse regenerabile, prin biocombustibili și electrificare
- reducerea dependenţei energetice externe de la **77% la 40 %**

Fondul pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial din Moldova

- Programul de finanțare Fondul pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial din Moldova (FEERM), (2024), buget estimat 1,4 miliarde de lei în anii 2024 – 2027;
- Produs de finantare, Casa verde, beneficiari gospodarii casnice. Buget 205,8 mil lei.

Asociații de Proprietari în Condominiu (APC):

- Grant - 70% din valoarea proiectului investițional de reabilitare energetică a blocuri locative;
- Contribuție proprie a locatarilor - până la 30% din valoarea proiectului investițional de reabilitare energetică a blocuri locative;
- Suplimentar, gospodăriile cu grad de vulnerabilitate energetică, beneficiază de alocații de până la 90% din valoarea contribuției locatarilor pentru proiectul investițional.

Fondul pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial din Moldova

- **Case individuale:**
- Grant - 50% din valoarea proiectului investițional de reabilitare energetică a gospodăriei casnice;
- Contribuție proprie a locatarilor - până la 50% din valoarea proiectului investițional de reabilitare energetică a gospodăriei casnice;
- Suplimentar, gospodăriile cu grad de vulnerabilitate energetică, beneficiază de alocații de până la 90% din valoarea contribuției proprietarului pentru proiectul investițional.

PROIECTUL DE DEZVOLTARE A SISTEMULUI ELECTROENERGETIC (PDSE)

- **Obiectivul Proiectului:** sporirea capacității și îmbunătățirea fiabilității sistemului de transport al energiei electrice în Republica Moldova.
- **Perioada:** 24 martie 2020 – 30 iunie 2026
- **Valoarea Proiectului:** 61 milioane Euro
- **Finanțator:** Asociația Internațională de Dezvoltare - IDA (Grupul Băncii Mondiale)
- **Implementator**: Ministerul Energiei prin intermediul UCIPE

Proiectul de dezvoltare a reţelei electrice de transport a Î.S. Moldelectrica

- ***Perioada de implementare:*** 2014 - 2023
- ***Valoare proiectului:*** 45 milioane euro, finanțat de Uniunea Europeană, BERD, BEI
- ***Obiectivul proiectului:*** reabilitarea rețelei interne de transport a energiei a Moldelectrica, consolidarea rețelelor regionale și dezvoltarea pieței regionale de energie
- ***Părțile componente ale proiectului:*** schimbarea transformatoarelor de 110kV, modernizarea stațiilor electrice Căușeni, Chișinău, Otaci, Vulcănești; înlocuirea echipamentului de înaltă tensiune la stațiile Florești și Strășeni.

Securitatea energetică a Republicii Moldova (MESA)

- ***Perioada de implementare:*** 2022 - 2026
- ***Valoare proiectului*** este de 59,8 milioane dolari, finanțat de Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID)
- ***Obiectivele proiectului:*** o mai bună integrare fizică și de piață a sistemului energetic al Republicii Moldova în cadrul celui european, creșterea ponderii energiei regenerabile integrate pe piața locală

Proiectul Eficiența Energetică în Republica Moldova

- ***Perioada de implementare:*** 2022 - 2025
- ***Valoare proiectului*** este de aproximativ 76,9 milioane euro, dintre care împrumuturi de 60 de milioane de euro de la BERD și BEI, 15,5 milioane de euro grant de la UE și 1,4 milioane de euro contribuția Guvernului Republicii Moldova.

Obiectivul proiectului:

- Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor publice din Republica Moldova, în primă etapă 10 spitale publice, ulterior, în faza a doua, și alte obiective de menire socială, precum instituțiile de învățământ.

Modernizarea și eficiența energetică a 11 clădiri din cadrul sistemului de sănătate

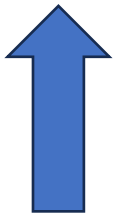
- ***Perioada de implementare:*** 2022 - 2027
- ***Valoare proiectului*** 2,1 milioane euro, dintre care 60% împrumut oferit de Corporația Financiară Nordică de Mediu (NEFCO), 30% grant prin intermediul Parteneriatului pentru Eficiență Energetică și Mediu din Europa de Est (E5P), la care UE și Suedia sunt cei mai mari contribuitori, și 10% contribuția APL
- ***Obiectivul proiectului:*** modernizarea de eficiență energetică pentru un total de 11 clădiri, inclusiv spitalele raionale din Florești, Ialoveni și Nisporeni, Centrul Medicilor de Familie din Telenești și oficii comunale ale medicilor de familie.

Managementul proiectelor din sectorul public

- Managementul proiectelor din sectorul public necesită gestionarea birocrațiilor complexe și a relațiilor cu părțile interesate
- Adoptarea unor cadre standardizate de management al proiectelor în vederea îmbunătățirii eficienței și responsabilităţii în inițiativele guvernamentale
- Comunicarea eficientă și gestionarea riscurilor sunt esențiale pentru realizarea cu succes a proiectelor din sectorul public

Buget investiţii capitale

- Suma investiţii capitale, 6 729,1 mil. lei
- Investiţii capitale 7.3 % din total Buget de stat (2024)
- Nivel de executare 89.2% inclusiv neexecutat din surse externe 10,8%,

16,8 % (2023).

Principii de alocare a resurselor pentru investiţii publice

- alocarea preponderentă a resurselor, pentru finalizarea proiectelor în curs de desfășurare;
- proiectele noi de investiții capitale trebuie să rezulte din prioritățile Guvernului / autorităților administrației publice locale, prevăzute în documentele de planificare strategică.

Transparenţă şi responsabilitate în adoptarea deciziilor...

66
Propuneri de proiecte înregistrate

11
Autorități bugetare participante

25
Proiecte de investiții capitale eligibile

2.170.087,0
Costul total al proiectelor eligibile (mii lei)

Despre

Procedurile naționale de management al proiectelor de investiții capitale publice eligibile pentru finanțare din bugetul de stat.

Registru

Regulament

Instrucțiune

Registrul proiectelor de investiții capitale publice(SI RPIC)

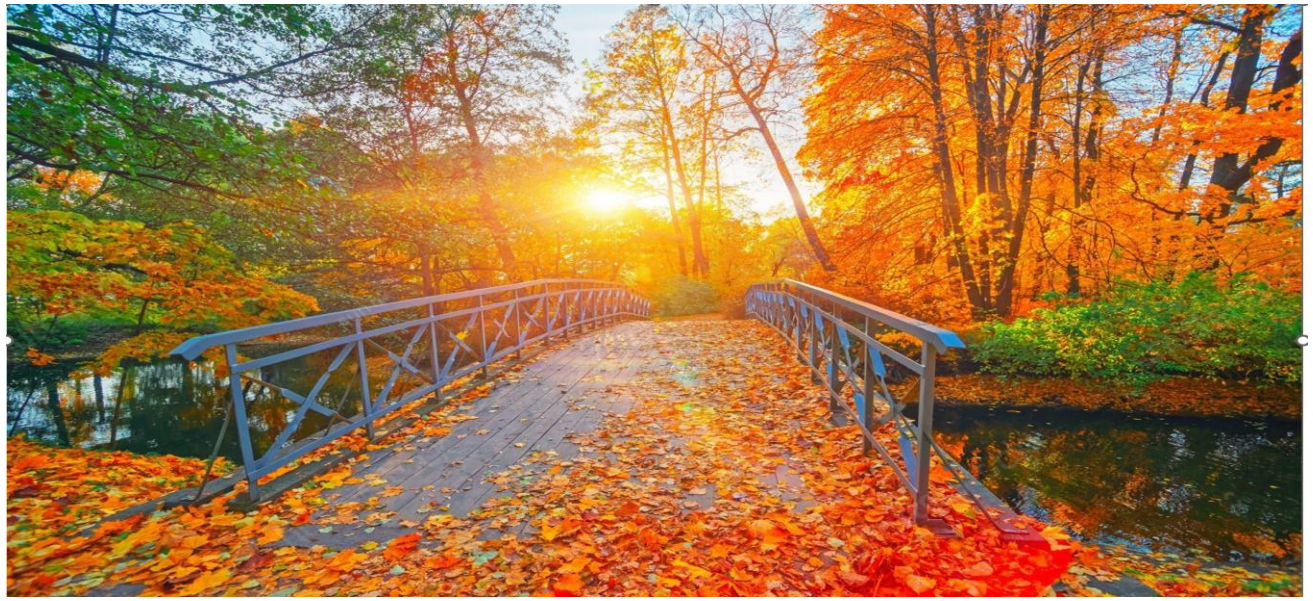
Sistemul Informațional „Registrul proiectelor de investiții capitale" (SI RPIC) este o platformă automatizată pentru stocarea și gestionarea informației privind proiectele de investiții capitale publice în curs de execuție, precum și portofoliul propunerilor proiectelor noi de investiții capitale.

Tendinţe pentru managementul proiectelor publice - 2050

- Sustenabilitate
- Transformare digitală
- Termen lung-beneficii, valoare socială şi impact economic
- Manageri de proiect-cerere înaltă

VA MULTUMESC PENTRU ATENTIE!!!

REFERINŢE

- https://cned.gov.md/sites/default/files/document/attachments/produsul_de_finantare_casa_verde_1_0.pdf
- https://energie.gov.md/ro/content/tranzitie-energetica
- https://anre.md/energie-electrica-3-290
- https://www.mf.gov.md/ro/managementul-finan%C8%9Belor-publice/managementul-investi%C8%9Biilor-capitale
- https://energie.gov.md/ro